

Maa- ja metsätalousministeriölle

Pyydetty lausunto aiheesta: "INSPIRE-työryhmän loppuraportti (Helsinki 2008)"

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Turun yliopiston maantieteen laitoksen lausuntoa yllämainitusta työryhmäraportista. Useat laitoksen asiantuntijat ovat osallistuneet Paikkatietoasiain neuvottelukunnan työhön ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuuriin suunnitteluun, ja lisäksi laitos on toteuttanut Paikkatietolainaamo-palvelun ja monentyyppisiä kokeiluita tai selvityksiä liittyen paikkatietopalveluihin, kansalliseen paikkatietoportaaliin ja paikkatietojen käyttöön. Näihin sekä laitoksen aktiiviseen tutkimus- ja koulutuspanokseen perustuen arvioimme työryhmäraporttia seuraavasti.

Lausunnon linjauksista on keskusteltu yhteisesti Helsingin, Oulun ja Turun yliopistojen maantieteen laitosten sekä TKK:n kanssa. Kohdat 1-8 ovat pääosin yhteisesti muotoiltuja, ja lopussa nostamme esille joitakin oman laitoksemme toimintaympäristöön liittyviä näkökulmia.

1. Yleisesti arvioiden työryhmäraportti on seikkaperäinen ja se huomioi tähänastiset kehityslinjat aiheesta. On tärkeää, että Suomessa yritetään toteuttaa asioita yli direktiivin minimivaatimusten. Raportissa esitettävä "Tehostetun yhteiskäytön toimintamalli" on hedelmällinen näkökulma. On tervetullutta tarjota organisaatioille vaihtoehtoisia tapoja osallistua direktiivin mukaisten tietojen ja palveluiden tuottamiseen kansallisen palvelukokonaisuuden piirissä.
2. Raportti heijastelee sitä valmistelleen työryhmän kokoonpanoa ja on painotuksiltaan hyvin tuottajakeskeinen. Paikkatiedon yhteiskunnallisen merkityksen ja käytön aiheet käsitellään ohuesti ja niiden painoarvo on vähäinen myös ehdotetuissa toimenpiteissä. Paikkatietojen saantia tukevien infrastruktuuriratkaisujen merkitys tulisi nähdä selkeämmin osana yleistä tietoyhteiskuntakehitystä. Lisäksi niiden merkitys maamme kansainvälistä kilpailukykyä vahvistavassa innovaatioketjussa tulisi tunnistaa.
3. Paikkatietoinfrastruktuurin hyötyanalyysissä ei käsitellä lainkaan tutkimusta eikä koulutusta, mikä sekin alleviivaa raportin hallinnollista näkökulmaa. Tutkimuksen osalta (s. 25) raportti on painotuksiltaan erittäin kapea-alainen. Opetus kansalaiskasvatuksesta yliopistoihin ohitetaan muutamalla maininnalla.
4. Paikkatietoaineistojen tekijän- ja käyttöoikeuksiin sekä tietojen muuntamiseen tai muunnettujen tietojen edelleen jakeluun liittyvät

kysymykset sivuutetaan, vaikka ne muodostavat tärkeän aiheen käytännön työskentelyssä. Julkisten tietoaaineistojen saatavuutta ja käyttöä rajoittavat seikat lähtökohtaisesti heikentävät mahdollisuuksia tuottaa niiden hyödyntämiseen perustuvia ratkaisuja.

5. Paikkatietoaaineistojen elinkaaritarkastelu ja eri versioiden arkistointi jää raportissa vaille huomiota, vaikka aiheen merkitys on tunnettu ja se edellyttäisi nimenomaan infrastruktuuriratkaisuja.
6. Raportissa paikkatietoaaineistot ja infrastruktuuritarpeet ymmärretään lähinnä digitaalisten kartta-aineistojen valossa, vaikka alan voimakkain kehitys siirtyy enenevästi muiden paikkakytkenän sisältävien tietojen käyttöön ja paikkatietopalveluiden kehitykseen. Ruotsalainen tulkinta "paikkaan sidottu tieto" olisi ollut hedelmällisempi lähtökohta myös Suomessa. Laaja-alainen katsanto liittäisi paikkatietokysymykset lähemmäksi muita PSI-kysymyksiä ja niihin liittyviä hallinnollisia ratkaisuja.
7. Tukipalveluiden organisoinnista esitetään vaihtoehtoisia malleja, joista lopulta päädytään yhden organisaation (MML) vastuuttamiseen yhden ministeriön (MMM) ohjauksessa. Vaikka esitetty ratkaisu on käytännöllisyydessään perusteltu, sisältyy siihen myös ongelmia:
  - Paikkatietoalan infrastruktuuria tarvitaan yhteiskunnassa laajalti ja hyvin monilla eri aloilla, paljon yli perinteisen kartanvalmistuksen ja pohjakarttojen tarpeen. Vaikka vastuuorganisaatio keskittyisikin paikkatietojen käytettävyyden ja yhteiskäytön sekä niitä tukevien palveluiden kehittämiseen, yhteen ministeriöön ja sen alaiseen laitokseen nojaava ratkaisu voi johtaa paikkatietoalan tarpeettoman suppeaan ja erilliseen käsittelyyn (vrt. yllä kohdat 2 ja 6). Raportin perusteella malli ei myöskään tunnu hyödyntävän täysimittaisesti valtionhallinnon yleistä tiedonhallintakehitystä. Riskinä on täten erillisen teknisen järjestelmän rakentaminen vain paikkatietoalalle.
  - Maanmittauslaitos on yksi keskeinen suomalainen peruspaikkatiedon tuottaja. Mikäli sille annetaan rooli kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin vastuuorganisaationa, on välttämätöntä varmistaa kilpailevien aineistontuottajien tasapuolinen kohtelu palvelukonseptissa.
8. Toimivampi malli perustuisi mielestämme organisaatiovastuun hajauttamiseen, vaikka käytännön koordinaatiotyö keskittyisikin Maanmittauslaitokselle tai valtionhallinnon yhteiselle tietopalveluyksikölle. Tällöin:

- Raportissa kuvattavan yhteistyöelimen (MMM:n yhteydessä toimiva neuvottelukunta) ja sitä tukevan teknisen asiantuntijaryhmän toimivalta olisi laajempi ja sen toimivalta suurempi kuin mitä raportti nyt esittää.
  - Valtion konserniohjauksen rooli olisi nyt esitettyä suurempi, ja myös palveluiden rahoitus voitaisiin koostaa eri ministeriöiden toimesta ja tarvittaessa paikkatietualanratkaisut voitaisiin kytkeä osaksi yleistä julkisten tietoaaineistojen käyttö- ja jakelupolitiikkaa sekä niitä tukevaa palvelujärjestelmää.
  - OPM:n hallinnonala voisi osaltaan vastata paikkatietualan kansallisen portaalin sisällöistä yleissivistävän koulutuksen tarpeista aina korkeimman opetuksen tasolle saakka. OPM:n kautta mm. CSC:n toteutettaviksi soveltuisivat myös monet paikkatietojen arkistointi- ja myös jakelupalvelut.
9. Alueelliset infrastruktuurit jäävät raportissa huomioimatta, vaikka esimerkiksi Lounaispaikka on osoittanut alueellisen infrastruktuurin olevan arvokas toimintamuoto niin alueellisesti kuin kansallisen infrastruktuurin tukena. Toivottavin tilanne olisi, että kansallinen paikkatietoinfrastruktuuri sisältäisi myös alueellisia infrastruktuurirakenteita, jotka integroituisivat kaikkia osapuolia hyödyntävällä tavalla keskenään.
10. Paikkatietolainaan voidaan laitoksen puolesta lakkauttaa erillisenä palveluna, mikäli kansallisen infrastruktuurin jakelupalvelu tulee sisältämään sen oleelliset, hyvän käyttäjäpalautteen saaneet ominaisuudet: laaja aineistovalikoima (myös yksityisiä tuottajia), maksuttomuus, helppokäyttöisyys, avoimuus kaikille käyttäjäryhmille ja aineistotoimittajien mahdollisuus osallistua palvelun kehittämiseen.

Turun yliopiston maantieteen laitoksen puolesta,

20. maaliskuuta 2008

Risto Kalliola
professori
laitoksen johtaja

Niina Käyhkö
geoinformatiikan yliassistentti